Mikael Hidén

TARKASTUSVALIOKUNTA 3.5.2017 KELLO 11.30
Eduskunnan budjetti- ja valvontavalta 1990 -2020
Tutkimus budjetti- ja valvontavallan muutosten ja toteutumisen indikaattoreista, Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2016

Saamassani sähköpostissa on asiantuntijoita pyydetty esittämään näkemyksiä tutkimusraportista ja siinä esitetyistä toimenpidesuosituksista ja arvioimaan , ovatko suositukset perusteltuja ja toteuttamiskelpoisia. Lisäksi on pyydetty arviota eduskunnan budjetti- ja valvontavallan nykytilasta ja mahdollisista kehittämistarpeista. - En ole lukenut raporttia huolellisesti läpi - pikemminkin vain valikoiden lueskellut - enkä voi esittää siitä tässä mitään perehtynyttä yleisnäkemystä . Jo ajankäyttösyistä en myöskään pidä tässä mahdollisena tavoitella mitään valmisteltua kokonaisarvioita eduskunnan budjetti- ja valvontavallan nykytilasta. Esitän seuraavassa vain joitakin eduskunnan budjettivaltaan liittyviä yleisiä näkökohtia ja kommentoin lyhyesti joitakin raportissa esitettyjä toimenpidesuosituksia.

- - - - - - -

Kuten raportissakin esitetään (esim. s. 9) ”eduskunnalle perustuslaissa taatut budjetti- ja valvontaoikeudet ovat hyvin laajat ja vahvat”. Budjettivallan tosiasiallisen kaventumisen todetaankin selittyvän ”vähitellen kehittyneillä poliittishallinnollisilla budjettikäytännöillä”. Käsitykseen eduskunnan (perustus)laissa turvattujen valtuuksien vahvuudesta ja toisaalta käytäntöjen tuntuvasta tosiasiallisesta merkityksestä on helppo yhtyä. Kun en ole lukenut raporttia kunnolla läpi, en tietysti voi oikein lausua siitä, miten raportissa on asioita esitetty. Minusta kuitenkin näyttää siltä , että raportissa ei ole enemmälti tarkasteltu sitä, mikä merkitys erilaisten budjettikäytäntöjen kehittymisessä ja vakiintumisessa on ollut parlamentaaristen hallitusten aseman vahvistumisella. Jos hallituksilla melko vakiintuneesti on kohtuullisen turvallinen enemmistö eduskunnassa ja hallitusten melko vakiintuneesti

odotetaan toimivan koko vaalikauden, muodostuvat hallituksen mahdollisuudet tosiasiallisesti ohjata päätöksentekoa eduskunnassa – ja tällaiseen ohjaukseen liittyvät käytännöt ja odotukset - toisenlaisiksi kuin on ollut ”epävakaampien” hallitusten aikoina. Budjettiin liittyvissä asioissa tämän tosiasiallisen ohjaamisvaikutuksen merkitystä voi vielä lisätä pitkäjänteisen suunnittelun kohonnut tarpeellisuus ja EU:hun liittyvien sidonnaisuuksien huomioon ottaminen.

Juuri todettu olisi kai selvää ilman toteamistakin. Olen kuitenkin pitänyt siihen viittamista aiheellisena siksi, että esitetyissä suosituksissa on eri kohdissa kyse siitä, että eduskunnan tulisi aktiivisemmin, aloiteellisemmin, tarmokkaammin tms. käyttää hyväkseen niitä merkittäviä valtuuksia , joita sillä (oikeudellisesti) on julkista taloutta koskevissa kysymyksissä. Ainakaan kaikkia tällaisia ”ryhdistäytymis”- suosituksia ei toisaalta voida käytännön toteutumisia ajatellen irrottaa siitä, miten enemmistöhallitus (hallitusryhmittymä) vaikuttaa tosiasiassa ohjaavalla (ratkaisevalla, rajoittavalla) tavalla eduskunnan ja sen valiokuntien työskentelyssä. Tähän nähden voi joissakin menettelyjen kehittämishankkeissa jäädä ehkä tärkeimmäksi asiaksi hyvän informaation kulun varmistaminen hallituksen suunnalta eduskuntaan. Hyvän informaation kulun sisältämiä vaatimuksia voidaan pitää varsin ilmeisinä. Kolme tärkeää elementtiä voidaan tässäkin mainita. Informaation pitää olla oikea-aikaista, tulla eduskuntaan niin, että se voidaan hyvin ottaa huomioon jo tehtävien päätösten valmistelussa. Informaation pitää olla kaikkien edustajien hyvin saatavilla. Ja mikä ehkä tärkeintä, informaation pitää olla sisällöltään kunnossa: tarjota kaikki päätöksenteossa tarvittava tieto ja tarjota se ei vain raakatietona vaan analyysin pohjalta relevantisti järjestettynä.

- - - - - - -

Raportissa on kerätysti esitetty toimenpidesuosituksia sivuilla 295-300 ja vielä tiivistettyinä sivulla 326. Suositusten tavoitteisiin ja yleiseen ideaan on helppo yhtyä, vaikka joidenkin suositusten käytännön sisältö ja toimivuus jää edellä viitatuista syistä hyvin avoimeksi. Suosituksiin sisältyy ehdotuksia tiettyjä kysymyksiä koskevien selvitysten tekemisestä. Työmarkkinajärjestöjen roolia (kohta 6) ja valtiontalouden tarkastusviraston valtuuksien ajantasaisuutta koskevan selvityksen (kohta 7) tekeminen vaikuttaa hyvin aiheelliselta. En oikein osaa arvioida, kuinka ajankohtaiset ja konkreettiset tarpeet todella nyt vaatisivat parlamentaarisen budjettivaltakomitean asettamista (kohta 8). Voidaan kuitenkin todeta, että valtion taloudenhoidon perussääntelyä on kokonaisuutena perusteellisesti tarkasteltu viimeksi noin 25 vuotta sitten valmisteltaessa perustuslakien valtiontaloussäännösten

uudistusta (1077/1991). Lähtökohdaltaan perustellulta vaikuttaa ehdotus (kohta 2), jonka mukaan budjettikirjaan tulisi sisällyttää valtioneuvoston selvitys toimista, joihin se on ryhtynyt eduskunnan budjetti- ja muiden finanssipoliittisten kannanottojen johdosta. En kuitenkaan tiedä, mitä tällainen tehtävä volyymien osalta merkitsisi käytännössä. Periaatteessa suotava on myös ehdotus eduskunnalle kertomusten muodossa tai muuten annettavan informaation kehittämisestä (kohta 5). Eduskunnalle säännönmukaisesti toimitettavien kertomusten osalta voisi tosin välillä kysyä, onko näiden - niin tekovaiheessa kuin eduskunnassa työtä vaativien - kertomusten kohdalla tosiasiallinen panos/tuotos-suhde aina kohdallaan.